

Kēniņš Atis Iāu Kēniņš, 1874-1961;
dzējnieks, sabiedrīskais darbinieks
1918-1965

32617

aprakstijums (vēsturiskā izmīnā)
Pie vienkāršotā apraksta mēlīv

**KENIŅŠ ATIS (arī Kēniņš, 1874-1961),
dzejnieks, sabiedriskais darbinieks
1918-1965**

APRAKSTĀJUMS (VĒSTURISKĀ IZZIŅA)
pie vienkāršotā apraksta 1-v

Fondraža nosaukums

Keniņš Atis, dzejnieks, sabiedriskais darbinieks.

Administratīvā vēsture

Pazīstamais sabiedriskais darbinieks, pedagogs un dzejnieks Atis Keniņš dzimis 1874. gada 28. jūlijā Tukuma apriņķa Grenču pagasta Lieļos, kalpa ģimenē. Pēc Grenču pagasta skolas beigšanas 1888. gadā, iestājas Irlavas skolotāju semināra paraugskolā, bet 1894.gadā, jau kā sekmīgs semināra absolvents, kļūst par palīgskolotāju Jelgavas kurlmēmo skolā. No 1895.- 1896. gadam ir skolotājs Līvbērzes pagasta skolā, vēlāk - līdz 1900. gadam - direktors pagasta skolā Zemītē.

1897. gadā Atis Keniņš appreacas ar izglītības darbinieci, rakstnieci Annu Rūmanī. 1900. gadā abi izveido pirmo latviešu meiteņu progimnāziju, vēlāk - privātu tirdzniecības skolu. 1907. gadā Keniņi dibina Rīgā privāto ģimnāziju, pirmo - kurai uzcelts sava nams (Tērbatas ielā 15/17). Skola kļūst par vietu, kur diskusijās, idejās un pārdomās dzimis un sabiedrībā tālāk virzīts ne viens vien labs atradums latviešu literatūrā un mākslā, jo šeit par skolotājiem strādā daudzi pazīstami radošās inteliģences pārstāvji. Bez tam šajā namā atrodas grāmatu apgāds "Zalktis" un top arī mēnešraksts "Zalktis". Līdz 1912. gadam šeit rit gan aktīva pedagoģiskā, gan arī literārā darbība. Nākošos divus gadus Atis Keniņš pievēršas lauksaimniecībai, reizē neaizmirstot arī dzeju, ko apliecinā 1914. gadā izdotais krājums "Potrimpa zemē".

1913.gadā Anna Rūmane-Keniņa dodas uz Ženēvu papildināt pedagoģiskās zinības, bet Atis Keniņš, sākoties Pirmajam pasaules karam - uz Maskavu. Šeit viņš universitātē studē tieslietas, strādā par skolotāju un rosīgi piedalās latviešu bēgļu sabiedriskajā un kultūras dzīvē. 1918. gadā Atis Keniņš atgriežas dzimtenē, un kā Tautas padomes loceklis ir klāt Latvijas valsts proklamēšanas aktā 18.novembrī.

No 1919. gada līdz 1921. gadam Atim Keniņam uzticēta Latvijas sūtņa misija Polijā. Divdesmitajos un trīsdesmitajos gados viņš ir zvērināts advokāts Rīgā , izglītības savienības priekšsēdētājs un mēnešraksta "Ārpusskolas izglītība" redaktors. Kā politiķis - darbojas Demokrātiskā centra partijā. 1923. gadā appreacas ar dzejnieci Austru Dāli, ar kuru kopā nostāigā turpmākās mūža gaitas.

Laikā no 1931. gada līdz 1933. gada marta mēnesim Atis Keniņš vienlaikus ir tieslietu un izglītības ministrs, bet vēlāk - līdz jūnijam - izglītības ministrs. Pēc tam viņš turpina strādāt kā advokāts un nododas rakstniecībai. 1934. gadā iznāk bērniem veltīta poēma "Ceļojums un Saulespili" , un 1936. gadā otrs dzejoļu krājums "Rudens un zvaigznes". Pēc Latvijas okupācijas 1940. gadā Atis Keniņš ir Demokrātiskā bloka izveidošanas galvenais iniciators tā sauktās Tautas saeimas vēlēšanās.

1940. gada 16. septembrī Atis Keniņš tiek arestēts un viņam izvirzīta apsūdzība Demokrātiskā bloka organizēšanā. Tieki pieņemts lēmums izsūtīt Ati Keniņu nometinājumā uz pieciem gadiem Akmoļinskas apgalabalā Kazahijas PSR. 1943. gadā

2

LPSR Tautas komisāru padomes priekšsēdētājam Vilim Lācim izdodas Ati Ķeniņu savervēt par Maskavas radio korespondentu raidījumiem uz vācu okupēto Latviju. Tādēļ viņam 1944. gadā ļauj pārcelties uz Maskavu. 1945. gadā Atis Ķeniņš atgriežas Rīgā. Tieks pieņemts darbā Rīgas pedagoģiskajā institūtā un vēlāk arī Zinātņu akadēmijas Valodas un literatūras institūtā.

1951. gadā Ati Ķeniņu arestē otrreiz kā bijušo "buržuāziskās valdības ministru", un kopā ar Austru Dāli-Ķeniņu izsūta nometinājumā uz desmit gadiem Kokchetavas apgabalā Kazahijas PSR. Pēc Staļina nāves Ata Ķeniņa lieta tiek pārskatīta, un 1955. gada sākumā viņam atļauj atgriezties Rīgā, kur no jauna atsāk strādāt Rīgas pedagoģiskajā institūtā un Zinātņu akadēmijā.

Ata Ķeniņa mūža pavediens pārtrūkst 1961. gada 9. martā. Viņš guldīts Meža kapos.

Apraksta vienības uzkrāšanas laiks un glabāšanas vēsture

LVA nodotie Ata Ķeniņa personas dokumenti ir uzkrāti epizodiski viņa dēla Gundara Ķeniņa-Kinga ģimenē laikā no [1940] līdz 1965.gadam.

Tiešais iegūšanas avots

Valsts glabāšanā dokumentus Gundars Ķeniņš-Kings nodod 2008.gada 2.jūnijā ar dāvinājuma līgumu Nr. 67.

Temats un saturs

LVA nodotie dokumenti satur ziņas par fonda radošo darbu; - sakopotus Ata Ķeniņa dzējoļus ar uzrādītiem komponistiem, kas konkrētam dzējas darbam rakstījuši mūziku. Unikāls dokuments ir dzējoļu krājums "Rudens un zvaigznes"(1936) ar autora labojumiem, kas veikti ar nolūku izmantot agrāk publicēto dzēju padomju laika izdevumos. No kultūrvēsturiskā aspekta fondā ir vērtīgi fotodokumenti - fotogrāfija no Ata Ķeniņa studiju laika Maskavā, un attēli kopā ar dzīvesbiedri, rakstnieci Austru Dāli-Ķeniņu pēc atgriešanās Latvijā no izsūtījuma. Vēstules satur informāciju par Ata Ķeniņa pēdējiem dzīves gadiem un sniedz emocionālu priekšstatu par Austras Dāles-Ķeniņas attiecībām ar dēlu Gundaru un viņa ģimeni.

Izvērtēšana

Dokumenti valsts glabāšanā saņemti nesakārtotā veidā. Aptver laiku no 1918. gada līdz 1965. gadam. Ekspertīze veikta 2008. gadā. Dokumentu sastāvs nepilnīgs, sniedz epizodiska rakstura informāciju no fonda radoša dzīves.

Komplektēša

Iespējams papildinājums.

Sistematisācija

Nemot vērā nelielo apjomu, dokumenti fondā nav dalīti sērijās. Lietas kārtotas ievērojot secību, kas atbilst aprobētai dokumentu sēriju veidošanas kārtībai personu fondiem, lai fonda papildinājuma gadījumā nerastos problēmas esošās lietas iekļaut sērijās, ja tās veidotos.

Pieejamības noteikumi

Bez ierobežojumiem.

Fiziskais raksturojums

Dokumentam lietā Nr.2 plēstas lapas, arī sasmērētas.

Aprakstījumu sastādīja:

Personu fondu un trimdas dokumentu daļas vadītāja vietniece
22.04.2008.

Anda Mjurka

Latvijas Valsts arhīvs

LIETAS Nr. _____ APLIECINĀJUMA LAPA

Lietā numurētas 2 (divas) _____
ar cipariem un vārdiem _____ lapas,

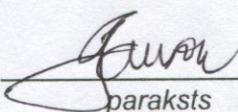
tajā skaitā: litera lapas _____

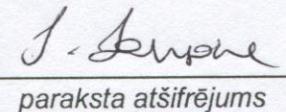
numēracijā izlaistas lapas _____

un + _____ iekšējā apraksta lapas
ar cipariem

Lietas noformēšanas un fiziskā stāvokļa īpatnības	Lapu Nr.

Lapu aizpildīja archiviste
12.08.08. amats
datums

 paraksts

 paraksta atšifrējums